

670700

1920701
3/2h-1914-7

PĂRERILE

UNUI

392769

BAL 1052

TRĂDĂTOR DE NEAM

DE

VASILE PÂRVAN

BCU Cluj-Napoca

4060 028 1520

BUCUREŞTI

INST. DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL S-SOR ION ST. RASIDescu
16, STRADA PARIS (FOSTĂ DOAMNEI), 16

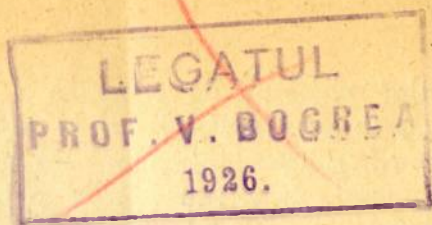
1914.

38.304.

670700

9 (498) "1914"
327 (498) "1914"

La începutul războiului european România era împărțită în două tabere cu totul neegale: una, restrânsă, apărând loialitatea absolută față de Austro-Ungaria, cu care aveam tratat de alianță; cealaltă, foarte numeroasă, filo-franceză, cerând alianța cu Tripla Înțelegere, pentru a ne cuceri așa zisul Ardeal (de fapt însă toată Ungaria locuită de Români). Neutralitatea hotărîtă la început a fost un compromis între cele două curente, cari și-au dat reciproc răgaz de hotărîre, până ce situația de pe câmpul de războiu se va fi clarificat măcar cât de puțin în vreun chip. Prima intrare a Rușilor în Bucovina și Maramureș, alături cu respingerea de Francezi a primei ofensive germane spre Paris, a hotărît la noi biruința partidului contrar Triplei, adică prin neutralitatea Italiei, Dublei Alianțe.

Presa română a îmbrățișat încă dela început, în cea mai mare parte, ideea alianței noastre cu Tripla Înțelegere și pentru a câștiga opinia publică, în primul timp foarte prudentă și rezervată, au prezentat toate faptele de arme de pe diferitele câmpuri de luptă într'o anume lumină, tendențioasă, care împiedecă judecata rece, strict și exclusiv românească a faptelor, și putea astfel împinge la un gest necugetat, numai și numai din prietenia pentru Franța.

Nu tot așa de repede ca avântul pentru Franța mergea însă pregătirea noastră de războiu; de asemenea tratativele diplomatice pentru asigurarea la «masa verde» a rezultatelor obținute prin jertfa noastră de sânge mergeau foarte încet. Până în momentul de față România nu-și are încă diplomatic asigurată *definitiv* granița de Sud și nici celelalte pregătiri nu sunt la punct. De altfel cum nu sunt nici în Italia, care însă lucrează cu intensitate febrilă la punerea ei în stare de apărare și de altă parte păstrează o rezervă foarte înțeleaptă în manifestarea internațională a sentimentelor sale.

Curentul național de cucerire a teritoriilor române din Ungaria se identifică azi la noi cu țara întreagă. Nerăbdătorii, reprezentați mai ales prin partidul conservator-democrat, care proclamase la început neutralitatea leală și definitivă (!), formează acum un grup aparte, «outré», care nu vrea nici o discuție liniștită asupra posibilităților și mijloacelor de adus la îndeplinire idealul național, ci consideră ca un act de trădare a neamului, orice rezervă față de insistențele prea puțin asigurătoare până acum ale Triplei-Înțelegeri.

Acești nerăbdători constituiseră acum câteva săptămâni o ligă, numită «Acțiunea Națională», care să grăbească mâna guvernului în declararea războiului împotriva Austriei, după ce cu două luni înainte aduseseră lucrurile acolo că se vorbea de o abdicare a dinastiei noastre. Acest curent violent franco-fil, ruso-fil și anglo-fil, sprijinit apoi de întreaga presă, amenință, a face din noi un fel de *Turcie* a Triplei-Înțelegeri.

Exemplul de măreață fermitate și stăpânire de sine a Italiei, alături de prudența patriotică a Greciei și Bulgariei, sunt însă pentru guvernul nostru un puternic sprijin moral în politica externă de multă cumpănire și rece pregătire a viitoarei noastre acțiuni. Partidul conservator merge în această privință foarte hotărît alături de cel liberal.

Liga culturală, care de un sfert de veac pregătește conștiințele pentru această mare faptă a unirei tuturor Românilor, n'are nici un motiv să fie tocmai acum nerăbdătoare, precum sunt atâtea persoane care de-abia de câteva luni au început a gândi ca Liga, și deci au tot motivul să-și afirme cât mai energic *noul lor ideal politic*, față de cel vechiu de politică exclusiv internă.

Autorul acestor rânduri prezentând într'o conferință la Ateneu în seara de 9 Noembrie 1914, situația noastră actuală din punctul de vedere al aspirațiilor naționale în legătură cu pregătirea noastră și conflictul european, a accentuat încă odată vechea sa convingere, exprimată în numeroasele sale conferințe ținute de atâția ani în întreaga țară, ca membru al Ligei Culturale, că vii-

torul neamului nostru atârnă de *seriozitatea, adâncimea și noutatea culturai noastre*, singura în stare de a forma mari caractere și mari personalități creatoare, cari să poată întâiu întruchipă *completa unitate națională*, iar apoi menține și crește întru cel mai îndelungat viitor marele trup și suflet al neamului nostru romanic din mijlocul Orientului, total deosebit de toți vecinii săi ca rasă și aspirațiuni. Totuși el a fost de astă dată cu violență atacat de presa naționaliștilor de viță nouă, în special „Dimineata-Adevărul“, „Acțiunea“ și „Epoca“, și prezentat întregii țări ca un dușman al aspirațiilor noastre naționale. O sumă de oameni de bună credință s’au lăsat înșelați, și nu au fost de fel cruțători cu „odiosul“ conferențiar, pe care, în urma dibacei campanii dusă de presa mai sus pomenită, ca și de patrioții de curând botezați întru naționalismul militant, au reușit apoi în adunarea Ligei Culturale, secția București, ținută la 7 Dec. c., să îl excludă din Ligă «pentru atitudinea sa anti-românească», împiedicându-l astfel de a lua parte la congresul general al Ligei, ce are să se ție la 14 Dec., și pe care el îl așteptă în toată liniștea spre a-și spune încăodată părerile sale și a pune în adevărata lor lumină acuzațiile ce i s’au adus.

Excluderea sa din Ligă îl cruță de a face cunoștință directă cu delicatețele de limbaj și cu manierele distinse ale insultătorilor săi, și deci într’un fel îi e binevenită. Pentru oamenii de ispravă ai acestei țări el dă aici spre lămurire asupra părerilor sale următoarele două documente.

I.

Memoriu citit la comitetul central al Ligei în ședința dela 30 Octomvrie 1914, și în urma căruia autorul a fost delegat să ție conferința dela Ateneu, în seara de 9 Noemvrie 1914.

Liga Culturală păstrează o iubire egală Românilor de pretutindeni. Ea nu poate renunța de dragul nici unei puteri streine protectoare și de dragul nici unei alianțe onorabile, la vreo parte din corpul sacru al națiunei. Liga

nu poate aproba punctul de vedere al acelor care pentru a obține o parte din pământul românesc, jertfesc și renunță pentru totdeauna la milioane de frați, de supt stăpâniri momentan interesate la prietenia noastră. Liga nu recunoaște nici o preferință față de marile puteri. Dacă unitatea națională e să vie cu ajutorul puterilor centrale nu ne e mai puțin scumpă, decât dacă ne va veni cu acel al Triplei Înțelegeri. Liga nu iubește nici Franța, nici Germania, mai mult ca însăși patria daco-română dintre Tisa și Nistru. Pentru Ligă politica externă a României are a fi determinată numai de scopuri exclusiv, dacă vreți, șovinist românești. Câtă vreme Rusia nu începe prin a ne da înapoi ce ne-a luat în 1812, ci ne oferă numai de la dușman, ea nu ne e mai simpatică decât Germania, care nu găsește nimic mai bun ca să ne atragă de partea ei, decât promițându-ne pe Românii din Serbia și pe cei din Basarabia.

Liga nu poate primi punctul de vedere al Triplei Înțelegeri, ca noi să dăm înapoi Cadrilaterul, câștigat cu jertfa *fatală* a Românilor macedoneni, a miilor de ostași morți de holeră în 1913, și cu pierderi economice incalculabile, dacă aceiași Triplă Înțelegere nu ne dă ea întâi exemplul jertfei dându-ne înapoi Basarabia cea cu 45.000 km. p. și cel puțin 1 $\frac{1}{2}$ milioane de Români.

Liga nu poate primi nici punctul de vedere austro-german, de a rămâne în neutralitate și de a nu-i atăca pe prețul problematic al unor reforme ridicole în Ungaria românească și al cuceririi pentru noi a Basarabiei.

Liga dorește ca guvernul să-și pregătească diplomatic și războinic situația, astfel ca, *fără a renunța la nimic din marele ideal național*, declarând cavalește că nu socotește definitiv închisă nici-o chestie ce ar mai rămâne pendinte din *completa unitate națională*, el totuși la momentul oportun să poată ocupa și *menține* întregul Ardeal, întregul Banat, Bihorul cu o linie până cel puțin imediat la Nord de Macău și Arad și la Vest de Ciaba, Oradea Mare, Careii Mari, Sătmar și Hust, precum și tot ce-i românesc în străvechilo burguri ale romanității moldovene Maramureșul și Bucovina.

Liga dorește ca guvernul să nu se grăbească a intra în acțiune înainte ca Tripla Înțelegere să fi garantat cu aceeași energie ca pentru Belgia, favorabil, și pentru Turcia, defavorabil, aceste granițe vestice și nordice ale României. Liga socotește că ar fi o crimă națională de a periclita situația strălucită actuală a Regatului fără a avea siguranța că la «masa verde», Anglia (de acord cu Franța) nu va fi contra aspirațiilor noastre naționale, susținând din punctele ei de vedere egoiste o Ungarie independentă și o Austrie neîmpărțită, ca obstacole puternice la înaintarea Rușilor spre Sud-Vest.

Liga nu se poate alipi la acțiunea necugetată a acestora, cari din prea mare dragoste pentru Franța, uită datorii elementare de prudență pe care le au pentru propria lor patrie română.

Liga proclamă încă odată intangibilitatea sacrosanctă a idealului național complet, neiubind pe nimeni mai mult decât pe fii ei de pretutindeni, și neurind pe nimeni mai mult decât pe aceia cari în chip farisaic și egoist ne îndeamnă să vedem salvarea națională acolo unde le convine lor, dar nu recunosc datoria elementară, de cinste cavalerism și nobletă, de a începe opera așa zisă de liberare națională întâiu cu popoarele robite din propriile lor stăpâniri.

Liga nu e grăbită; ea știe să aștepte, nu se lasă înșelată de promisiuni vagi și de sfaturi dubioase, *ci când va crede că a sosit momentul suprem de a salva, ceace se poate acum, în acest războiu, salva*, va ridica țara întregă, cum a mai făcut și altădată, pentru acei ce vor reprezenta binele public și contra acestora ce reprezintă interese și patimi streine de idealul curat național.

II.

Pregătirea războiului pentru unitatea națională. Conferința ținută la Ateneul Român din București în seara de 9 Noemvrie 1914. (Rezumat).

Un războiu pentru unitatea națională a unui neam împărțit între mai multe stăpâniri înseamnă o amenințare a

tuturor statelor vinovate de asuprirea connaționalilor tăi, deopotrivă. Azi ești cu unii, pentru a obține o parte; mâine vei fi cu ceilalți pentru a obține cealaltă parte. Ca politică internă, un atare războiu înseamnă o încordare supraomenească spre a putea nu numai cuceri dela streini, ci și a menține contra lor pentru un întreg viitor cele cucerite.

Ultimii cincizeci de ani au fost la noi prinși de pregătirea și întărirea actualului regat. Idealul unității naționale complete, latent în sufletul oricărui bun român, a rămas numai ca un gând politic foarte îndepărtat. La o împlinire reală a lui nu s'au gândit în chip hotărît decât visătorii. Liga Culturală însă a pregătit mereu conștiința națională întru acest gând; firește indirect, prin întruchi-parea deocamdată numai a unei anume unități a sufleteilor românești de pretutindeni. Factorii politici răspunzători s'au dessolidarizat însă mai întotdeauna de acțiunea Ligei, și anume nu numai de formă, față de streini, ci și real, fiind sceptici cu ea, față de marile greutăți ce se opuneau realizării visurilor ei. Mai de grabă luă streinătatea în serios acțiunea Ligei socotind-o ca o asociație «irredentă» activă, în felul societăților similare vechi și nouă, italiene ori bulgărești.

În ajunul războiului balcanic prima noastră grijă a fost siguranța actualului regat față de creșterea puterii bulgare. După campania din 1913, atât poporul cât și oamenii din fruntea țării au început însă a se gândi mai serios la realizarea idealului național. Totuși conflictul european, care să ne dea puțința de a intra în acțiune, eră privit ca destul de îndepărtat, pentru ca agale-agale, oriental, să ne facem și noi pregătirile noastre. Relațiile noastre cu puterile străine n'au fost de fel schimbate în vederea noiei noastre acțiuni. Am continuat prietenia cu Austro-Germania și am primit rece avansurile Rusiei. În Balcani am rămas tot într'o foarte rezervată expectativă. Relațiile noastre cu Italia, așa de greu lovite în timpul conflictului italo-turc, prin simpatiile noastre pentru Turcia, n'au fost aduse din nou pe calea cea bună cu graba și căldura cuvenită.

Isbucnirea cu totul neprevăzută a războiului european ne-a surprins în mijlocul unei foarte încete pregătiri. Primul sentiment a fost acel al groazei față de marele dezastru al culturii europene. Curând apoi, față de imensa forță reprezentată de Tripla-Înțelegere și față de succesul așa de ușor de anul trecut, au început să se deștepte speranțe și planuri din ce în ce mai nervoase și grăbite. Se vorbea chiar de un fel de «plimbare militară» în Ardeal, ca cea din anul trecut în Bulgaria. Intre curentul politic tradițional, de alipire la Tripla-Alianță și între curentul nou s'a iscat un conflict destul de viu. De o parte și de alta s'au făcut exagerări. Astfel pe când tradiționaliștii cei ultra-prudenți și temători de Panslavism cereau ori alipire la Austria ori neutralitate definitivă, naționaliștii români franco-fili cereau imediata intrare în acțiune pentru salvarea Franței și în aceeași vreme pentru a nu pierde momentul favorabil de unitate a noastră cu Românii din Ungaria, așa de pe neașteptate sosit. De multă prudență politică de o parte, de multă franco-filie de alta, se uită Românismul însuși.

Căci care sunt interesele noastre? Care e poziția noastră? Care e pregătirea noastră actuală? Intrebări pe care orice bun român trebuie să și le pue.

Interesele noastre sunt de a merge acum cu Tripla Înțelegere. Poziția noastră e însă precară, întrucât realizarea completă a idealului nostru național spre Vest și Nord nu e *deplin* garantată de Tripla Înțelegere (astfel Banatul e promis de Ruși Sârbilor!), și nici nu e simpatică chiar unora dintre popoarele ce par acum a fi de partea noastră. E datoria guvernului, ca în această chestie, el singur în măsură a conduce responsabil treburile statului, să înlărească și să asigure definitiv poziția noastră internațională.

În ce privește pregătirea noastră pentru războiul de unitate națională, avem a ne întrebă, e ea completă? Putem intra în ori ce moment, așa cum se cere de cei nerăbdători, sau cumvâ fiecare clipă *posibilă* de amânare a acțiunii e neprețuită pentru serioasa trecere a noastră în

stare de războiu? Să ne oprim deci mai deaproape asupra acestei chestiuni, hotărîtoare în momentele de faţă.

Ce pregătire avem şi ce pregătire ar trebui să avem în următoarele direcţii.— În cea *naţională*: e un ideal foarte nebulos la Românii din ţară; unii s'ar mulţami numai cu un fragment de Ardeal, alţii cer şi sudul Bucovinei şi Ardealul întreg; cei mai mulţi uită de *Banat*, Bihor, etc. Presa e ocupată cu intrigele meschine de partid ori cu propaganda pentru Franţa, cu telegrame şi povestiri despre războiul cel mare, — dar *nu dă informaţii sigure, continue, insistente despre Românii de dincolo, nu afirmă necesitatea unei întregiri a noastre cu tot ce e românesc dincolo de Munţi*, ci repetă papagaliceşte după ce i se telegrafiază dela Paris ori Petrograd: «Bucovina», «Ardealul».—Care Ardeal? Cum sunt condiţiile de viaţă socială a Românilor de acolo? Ce reforme imediate trebuie să avem în vedere în viaţa noastră publică când vom ocupa ţinuturile transcarpatine, etc.; iată atâtea probleme pe care nimeni nu le tratează, căci nu le concepe. La Românii de dincolo completă dezorientare, iar în clasele burgheze chiar temere de «cucerirea» lor de România. În loc de atâtea articole împotriva Nemţilor, viitorii noştri adversari, ar fi aşa de fericită şi folositoare o lămurire a opiniei publice nu numai asupra idealului nostru naţional apropiat, ci şi a celui depărtat, se ştie care, asupra jertfelor ce va trebui să facem, etc. — Din punct de vedere *moral*: o oţelire a sufletelor pentru suportarea unui greu şi îndelungat războiu e absolut necesară; *o solidaritate a tuturor partidelor şi personalităţilor*; o grabă a fiecăruia de a da tot ce poate, — iar nu ceea ce avem acum: atâţia ciocoi, cari cer locuri de factori poştali ori primari la ţară spre a scăpa de mobilizare, în vreme ce la Capşa ori la Dacia strigă *acţiune imediată*; atâţia leneşi şi zăpăciţi, cari nu fac decât intrigi şi calomnii spre a ajunge la favoruri politice, — şi aşa mai departe.—*Militar*: nu pot spune ce avem şi ce nu avem, dar pot spune: pentru un războiu lung ne trebuie încă destul de multe. Şi nu e patriotic să cer războiu *imediat*, dacă nu am întâi siguranţa că îl pot duce cu bine până la

capăt.—*Diplomatic*: trebuie să demonstrăm tuturor, dar mai ales Germanilor (cari, spre deosebire de Austriaci, ne-au făcut în trecut atâta bine, și chiar în 1913) dreptatea războiului nostru de unitate națională, împotriva lor,— și nu mai puțin să arătăm Rușilor că dorim unitatea noastră națională completă, nu cu ciuntirea Banatului pentru Sârbi, ori cu renunțarea la orice lumină românească în Moldova de peste Prut (unde chiar ei au fost nevoiți să dea oarecari drepturi, atunci când au vrut să se apropie de noi); legăturile noastre cu Italia, mâine poate adversara noastră în Balcani, trebuie să fie nu sentimentale, ci practice, bine definite în privința sferei de influență ce o vom avea fiecare și cu caracter de garanție *reciprocă* a idealurilor noastre înspre Austria, iar nu cu posibilitatea unui dezastru pentru noi, când Italia, obținând tot ce va vrea dela Austria, va lega iară prietenie cu ea și *mai ales cu Germania*, împotriva Franței și Angliei, *rivalele ei în Mediterana*, și noi vom riscă să pierdem ce am cucerit.—*Economic*: suntem datori să organizăm toate instituțiile noastre de credit în chip special pentru lupta ce o vor da și ele, ca să putem face față la greutatea unui mare războiu, dus numai cu propriile noastre puteri financiare; de altă parte, trebuie (ca în Germania) să organizăm dela centru și bugetele particularilor, pentru a nu se ajunge la foamete, din nechibzuiala tradițională a cheltuelilor personale obicnuite la noi.—*Social* avem: un brutal egoism al clasei conducătoare (marii noștri bogătași trăind în străinătate, în special în Franța, o iubesc pe aceasta mai mult decât patria lor; la moarte nu lasă nimic pentru binefaceri); la războiu ca și în timp de pace, mulți din ei se doresc la partea sedentară, dar la Capșa și la Dacia strigă acțiune imediată; clasa burgheză și cea de jos de o ignoranță copilărească, merge supusă la armată, dar nu are siguranța că boerii se vor interesă de văduvele și orfanii lor. Nu strigând războiu, „ura! vrem Ardealul“, vom deșteptă entuziasm pentru campania așa de apropiată peste munți, ci dând celor mulți, cari vor luptă și vor muri, siguranța că familiile lor nu vor rămâne pe drumuri. Nu deșteptând neîncrederea poporului naiv

în guvern, aruncând insulte și calomnii asupra tuturor frunțașilor cari nu vor acțiune imediată, ci chibzuesc încă, dar dimpotrivă formând un singur trup și un suflet, solidarizându-ne în aceeași grijă adâncă de viitorul țării și al neamului, formând o masă compactă de oameni liniștit și serioshotărâți la împlinirea idealului național cu orice preț și orice jertfă a fiecăruia și a tuturor vom ajunge la scopul dorit deopotrivă de toți. Sunt răi patrioți cei ce cer imediat să jucăm totul pe o carte, numai și numai să se salveze Franța și Civilizația. Salvarea Franței nu trebuie să treacă peste cadavrul României. Iar mișeii cari la mobilizare fug speriați în toate părțile și cerșesc locuri de primari și de factori poștali, sunt niște criminali față de țară, atunci când de altă parte strigă pe toate drumurile și la toate ocaziile: «vrem războiu imediat». Războiul pe care îl vom duce nu e o plimbare ca în 1913. De o mie de ani Ungurii trăesc în idealul lor de dominație imperialistă. Cel de pe urmă sergent de stradă se crede un reprezentant al marelui ideal de stat național unitar maghiar, și luptă convins și aprins pentru ea. Războiul cu un astfel de popor, căruia va trebui să-i luăm însăși cetatea lui de apărare, va fi un războiu greu și lung și trebuie să-l pregătim serios și puternic.

[Cele ce urmează au fost citite textual]. *E acum momentul de a intra în acțiune?*

Nu e în căderea noastră de a fixa momentul. Aceasta e datoria factorilor răspunzători, cari singuri știu *precis* cum stăm cu pregătirea noastră diplomatică și militară. Noi trebuie să luptăm fiecare în domeniul nostru și în direcția noastră, pentru a fi așa de bine preparați ca la fie care moment să putem spune guvernului: „noi suntem gata; ce faceți?”

Ar fi fost, altfel, poate chiar dela început momentul intrării în acțiune, dacă eram pregătiți sufletește, diplomatic și material absolut complet pentru aceasta; azi, cine știe, am fi ajuns la Budapesta, făcând front comun cu Rușii pe dreapta, cari n'ar fi putut fi respinși peste Carpați, și cu Sârbii pe stânga. Cum suntem acum (la data confe-

rinței), nu e momentul (1): mai avem câteva ceasuri încă libere, cât intrarea noastră în acțiune nu e încă *fatal* cerută. Ele trebuiesc folosite nu pentru a strigă zadarnic pe străzi „războiu“, ci pentru a organiza, *noi toți*, nu numai Statul (așa de încet în mișcările sale), cuminte, serios, grav, *hotărâți la moarte sau la biruință*, războiul, care este inevitabil.

DREPT INCHEIERE

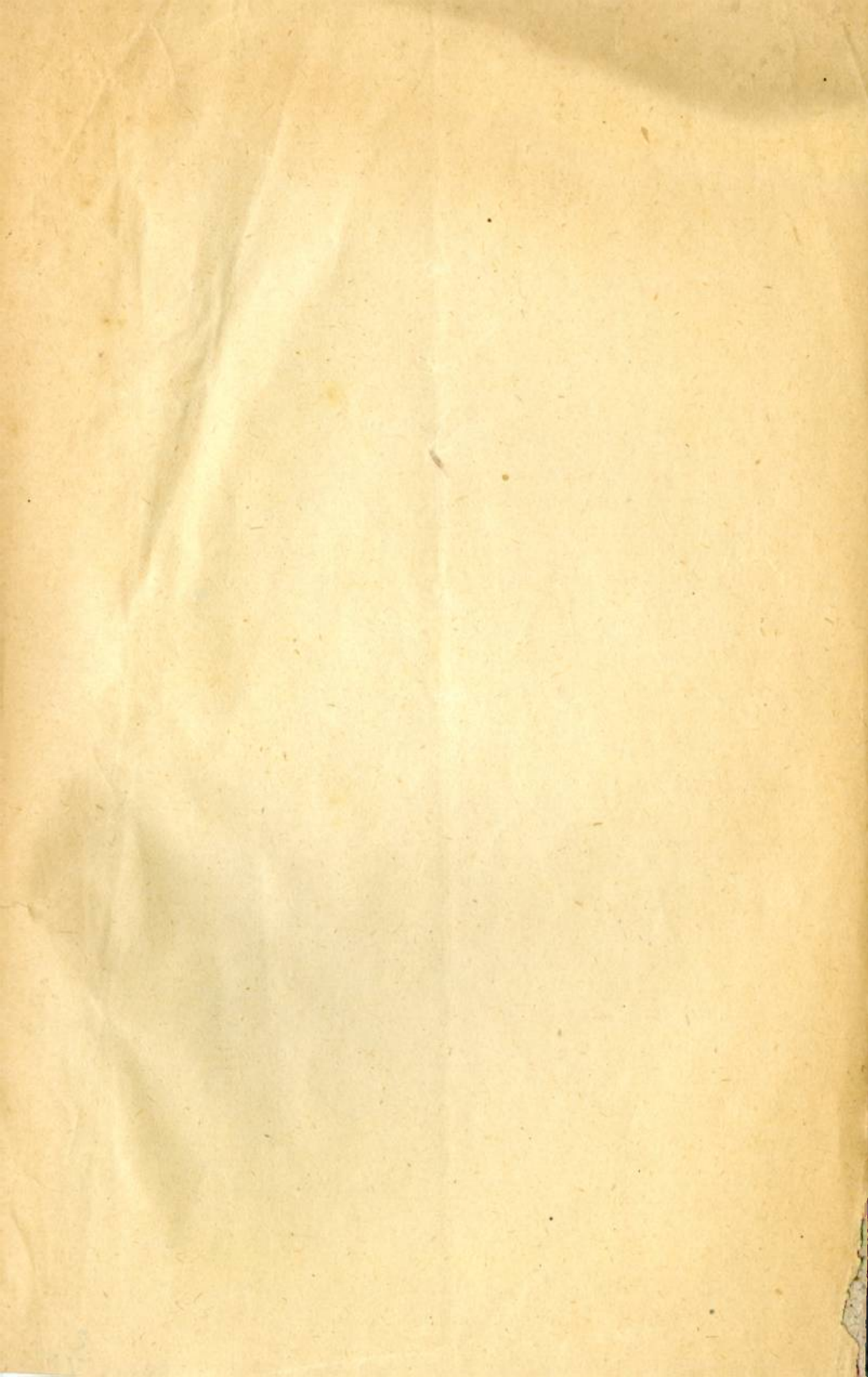
Dela Mateiu, XXV 1—13:

Atunci să va asemănă împărăția ceriurilor cu zece fete, care luându-și candilele sale au ieșit într-o întâmpinarea mirelui. Și cinci dintre iele era înțelepte, iară cinci nebune. Cele nebune luându-și candilele sale, nu au luat cu sine untdelemn. Iară cele înțelepte au luat untdelemn în vasele sale cu candilele sale. Deci zăbovindu-se mirele au dormitat toate și au adormit. Iară la miezul nopții s'au făcut strigare, iată mirele vine, eșii într-o întâmpinarea lui: Atunci s'au sculat toate fetele acelea și șe-au împodobit candilele sale. Iară cele nebune au zis celor înțelepte: dați-ne nouă din untul de lemn al vostru, că candilele noastre să stâng. Și au răspuns cele înțelepte zicând: dar de nu ne va ajunge nouă și vouă; ci mai bine mergeți la cei ce vând și vă cumpărați. Și mergând ele să cumpere venit-au mirele. Și cele ce era gata au intrat cu el la nuntă, și s'au închis ușa. Iară mai apoi au venit și celelalte fete zicând: Doamne, Doamne, deschide nouă. Iară el răspunzând au zis: adevăr zic vouă: nu vă știu pre voi. Drept aceea priveghiați că nu știți ziua nici ceasul, în care fiul omului va veni.

(1) Urmarea a arătat că aveam dreptate. «Acțiunea Națională» a încetat fără a fi grăbit nici cu o clipă acel „moment“. N'a fost „momentul“ (cum s'a văzut din actele diplomatice, pe care guvernul le-a lăsat să fie public cunoscute) nici chiar când Sărbii fuseseră respinși de Austriaci până departe înspre valea Moravei.

MR. FERENC JÓZSEF-
JDOMÁNYEGYETEM
Történelmi Intézet
Könyvtára

l. sz. : 7168

J
=
1.
if

